സംഭവാമി യുഗേ.. യുഗേ....

ഇ. ഹരികുമാർ

സമയം രാവിലെ 8 മണി. ഒരാൾ ബൈക്കിൽ 60 കി.മീ. വേഗത്തിൽ ഹൈവേയിൽക്കൂടി കുതിക്കുന്നു. 8 മണിയായപ്പോൾ അയാൾ 25 കി.മീ. കല്ല് കടന്നു. 60 കി.മീ വേഗത്തിൽ ആയതുകൊണ്ട് അഞ്ചു മിനിട്ടിനുള്ളിൽ അയാൾ 5 കി.മീ തരണം ചെയ്തു. അതായത് 8.05-ന് അയാൾ 30 കി.മീ കല്ലിനെതിരെ എത്തി. അവിടെ ഒരു അപകടം നടന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. കൃത്യം എട്ടുമണിക്ക് അതായത് അഞ്ചു മിനിട്ടുമുൻപ്, നമ്മുടെ ബൈക്കുകാരൻ (നമുക്കയാളെ എ എന്നു വിളിക്കാം) 25-ാം കല്ലു കടന്ന നിമിഷത്തിൽ.

അത് ഒരു ബൈക്കപകടമായിരുന്നു. ബൈക്ക് തെറിച്ചുകിടക്കുന്നു. ചെന്നുമുട്ടിയ കാറിന് കാര്യമായൊന്നും പറ്റിയിട്ടില്ല. ബൈക്കുടമസ്ഥന്റെ (നമുക്കയാളെ ബി എന്നു വിളിക്കാം) കൈയിന്റെ എല്ലു പൊട്ടിയിട്ടുണ്ട്. അയാളെ ഒരു ടാക്സിയിൽ ആശുപത്രിയിലേക്കുകൊണ്ടുപോകുകയാണ്.

നമുക്ക് ഈ സംഭവം കുറച്ച് അപഗ്രഥിക്കാം. ഈ അപകടവും നമ്മുടെ ബൈക്കുകാരൻ എ-യും തമ്മിൽ വേർതിരിച്ചത് രണ്ടു കാര്യങ്ങളാണ്. ഒന്ന് ദൂരം (അയാൾ 5. കിമീ പിറകിലായിരുന്നു) അപകടം 8.05 നാണ് സംഭവിച്ചതെങ്കിൽ അയാളാവുമായിരുന്നു അപകടത്തിൽപ്പെടുന്നത്.

ഇനി നമുക്ക് വേറൊരു സംഭവം എടുക്കാം. നമ്മുടെ ബൈക്കുകാരൻ എ തന്നെ ബൈക്കിൽ 60 കി.മീ വേഗത്തിൽ പോകുന്നു. 25 കി.മീ കല്ലിനെതിരെ എത്തുമ്പോൾ സമയം 8 മണി. അയാൾ അതേവേഗത്തിൽ മുൻപോട്ട് പോകുന്നു. 8.05ന് 30-ാം കല്ലിനെതിരെ എത്തുകയും എതിരെ വന്ന കാറുമായി കൂട്ടിയിടിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. എട്ടുമണിക്ക് 25-ാം കല്ലിനെതിരെ എത്തിയപ്പോൾ അയാൾക്കറിയില്ലായിരുന്നു. തന്നെ ഇങ്ങനെ ഒരു വിധി കാത്തിരിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് ഇപ്പോൾ തിരിച്ച് 5 മിനിട്ടു പിറകിലോട്ടു നോക്കുമ്പോൾ അയാൾക്ക് ഓർമിക്കാൻ പറ്റുന്നുണ്ട്. 25 കി.മീ കല്ലുകടന്നതും, ഓരോ കി.മീ കല്ലുകൾ പിറകോട്ടു പോകുന്നതും 30-ാം കല്ലിനെതിരെ എത്തിയപ്പോൾ......

ഇനി ഇതു വേറൊരു വിധത്തിൽ പറയാം. 8 മണിക്ക് ബൈക്കുകാരൻ എ 25-ാം കല്ലുമുറിച്ചുകടക്കുമ്പോൾത്തന്നെ, 30-ാം കല്ലിൽ അയാൾക്ക് അപകടം പറ്റുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. സമയത്തിന്റെ ദുരൂഹമായ പ്രത്യേകതലത്തിൽ അടക്കപ്പെട്ടതുകാരണം അയാൾക്ക് 8.05-ന് സംഭവിച്ച അപകടം 8 മണിക്ക് അറിയാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. 8 മണിക്ക് അയാൾക്ക് സമയതലത്തിന്റെ 8.05 എന്ന സ്ഥലത്തേക്ക് എത്തിനോക്കാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ അയാൾക്ക് സംഭവിച്ച അപകടം 8 മണിക്ക് തന്നെ കാണാൻ (അനുഭവിക്കാൻ) പറ്റുമായിരുന്നു. ആ അപകടം ഒഴിവാക്കാൻ അയാൾക്ക് പക്ഷേ, കഴിയുമായിരുന്നില്ല. കാരണം അതു നടന്നുകഴിഞ്ഞ ഒരു കാര്യമായതുകൊണ്ടു തന്നെ.

നമുക്ക് മറ്റൊരുദാഹരണമെടുക്കാം. കുറുക്കന്റേയും കാളയുടേയും കഥയുള്ള ഒരു കോമിക് സ്ട്രിപ്പ്. മുപ്പതു കള്ളികളിലായി വരച്ച ഒരു ചിത്രകഥ. ആദ്യത്തെ കള്ളിയിൽ കഥ തുടങ്ങുന്നത് വിശന്ന കുറുക്കൻ ഭക്ഷണം അന്വേഷിച്ചു നടക്കുന്നത് കാണിച്ചുകൊണ്ടാണ്. അടുത്ത കള്ളിയിൽ കുറുക്കൻ ഒരു കാളയെ കാണുന്നു. അടുത്ത കള്ളികളിൽ കഥ തുടരുന്നു. ഇതിലും സമയത്തിന്റെ ഒരു മാനമുണ്ട്. ആദ്യത്തെ കള്ളിയിലുള്ള കുറുക്കന് അറിയില്ല രണ്ടാമത്തെ കള്ളിയിലെത്തുമ്പോൾ തടിച്ചുകൊഴുത്ത കാളയെ കാണുമെന്ന്, കാരണം രണ്ടു കള്ളികളും സമയത്തിന്റെ മുറുക്കെ അടച്ച കൂടുകളിലാണ് അന്യോന്യം കാണാൻ പറ്റാത്തവിധത്തിൽ പക്ഷേ, പുറമേ നിന്ന് നോക്കുന്ന ആൾക്ക് ഒറ്റനോട്ടത്തിൽ കാണാൻ കഴിയുന്നവിധം, കുറുക്കന്റെ ഭക്ഷണം തേടിയുള്ള യാത്രയും അതിന്റെ പരിണാമവും വിഗ്ദ്ധമായി വരച്ചുവച്ചിരിക്കുന്നു. നമുക്ക് ആ കഥയുടെ ഏതു ഭാഗം വേണമെങ്കിലും, അതായത് കുറുക്കന്റെ പുരോഗതിയുടെ ഏതു ബിന്ദുവും പെട്ടെന്ന് നോക്കി മനസ്സിലാക്കാം. ആ കള്ളികളിലൂടെ ഒന്നോടിച്ചുനോക്കുകയെ വേണ്ടൂ നാം ചെയ്യുന്നതാകട്ടെ കുറുക്കന്റെ കഥയിലെ സമയതലത്തിൽ ഏതെങ്കിലും ഒരു ബിന്ദുവിൽ

നോക്കുക മാത്രമാണ്.

നമ്മുടെ ദൃശ്യപ്രപഞ്ചത്തിന്റെ സ്ഥിതിയും ഇതുതന്നെയാണെന്നാണ് എന്റെ പക്ഷം. എല്ലാം സംഭവിച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഒരു കോമിക് സ്ട്രിപ്പുപോലെ പ്രപഞ്ചത്തിനു പുറത്തുനിന്നുകൊണ്ട് ഒരു സാങ്കല്പിക മനുഷ്യൻ നോക്കുകയാണെങ്കിൽ അയാൾക്ക് എല്ലാം കാണാൻ കഴിയും. ഏതാനും ദശലക്ഷം വർഷങ്ങൾക്കുമുൻപ് കഴിഞ്ഞുവെന്ന് നമ്മൾ കരുതുന്ന കാര്യങ്ങളും ഇന്നുമുതൽ ഏതാനും ദശവർഷങ്ങൾക്കുശേഷം കഴിഞ്ഞ കാര്യങ്ങളും. ഈ സംഭവിച്ചുകഴിഞ്ഞ പ്രപഞ്ചത്തിൽ സമയമെന്ന വികൃതിയുടെ ചലനങ്ങളാണ് നമ്മുടെ ഭാവനയ്ക്ക് വിഭ്രാന്തി കൊടുക്കുന്നതും കഴിഞ്ഞു, നടക്കുന്നു, വരാൻ പോകുന്നു എന്നീ ഭൂത-വർത്തമാന-ഭാവി' പ്രതീതിയുണ്ടാക്കുന്നത്. നമ്മൾ അനുഭവിക്കുന്നു എന്ന് തോന്നുന്ന കാര്യങ്ങൾ നമുക്കനുഭവപ്പെടുത്തുന്നത് സമയം തന്നെയാണ്.

ഇത്രയും വായിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ നിങ്ങൾ പുരികമുയർത്തുന്നതും എന്നെ ശകാരിക്കാൻ ഭാവിക്കുന്നതും ഞാൻ കാണുന്നു. ഒരണുവിൽനിന്ന് വേറൊരണുവിലേക്ക്. ഒരു നിമിഷത്തിൽനിന്ന് വേറൊരു നിമിഷത്തിലേക്ക് അനുസ്യൂതം പുരോഗമിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഒരു പ്രപഞ്ചത്തെ മാത്രമേ നമുക്ക് വിഭാവനം ചെയ്യാൻ പററൂ. അല്ലാതെ ഒരു നിമിഷത്തിന്റെ ഏതാനും അംശംകൊണ്ട്, അതായത് ഒരു കൃഷിക്കാരൻ നെൽവിത്തുകൾ പാടത്തുവിതയ്ക്കുന്ന മാതിരി ദൃശ്യപ്രപഞ്ചം മുഴുവനും സംഭവിച്ചുകഴിഞ്ഞുവെന്ന് നമുക്ക് ഊഹിക്കാൻപോലും കഴിയില്ല. സമയമെന്ന കുഴയ്ക്കുന്ന പ്രഹേളിക ദൃശ്യലോകത്തിന്റെ പല മാനങ്ങളും നമ്മിൽനിന്ന് മറച്ചുപിടിക്കുന്നു.

ഒരു പ്രത്യേക സ്ഥലത്ത് പ്രത്യേക കാലത്ത് നടക്കുന്ന സംഭവം മാത്രം നമുക്ക് അനുഭവിപ്പിക്കുന്നത് സമയമെന്ന പ്രതിഭാസമാണെന്നു പറഞ്ഞല്ലൊ. ഒരു റഡാറിന്റെ സ്ക്രീൻ നമുക്ക് ഉദാഹരണമായി എടുക്കാം.

റഡാറിന്റെ സ്കാനിങ് ബിം സ്ക്രീനിൽ സദാചുററിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. റഡാറിന്റെ ഡിഷ്ആന്റിന അയയ്ക്കുന്ന വൈദ്യുതകാന്തതരംഗങ്ങളെ ആകാശത്തുള്ള വസ്തുവിൽ തട്ടി പ്രതിഫലിക്കുന്നത് സ്ക്രീനിൽ കാണുന്നു. ആകാശത്ത് പലദിശകളിലായി നാലു വിമാനങ്ങൾ ഉണ്ടെങ്കിൽ ഈ നാലു വിമാനങ്ങളും ഒരേ സമയത്ത് സ്ക്രീനിൽ കാണുന്നില്ല. തിരിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഡിഷ് ആന്റിന ഒരു വിമാനത്തിനു നേരെയായിരിക്കുമ്പോൾ ആ വിമാനത്തിന്റെ പ്രതിഫലനം മാത്രമേ സ്ക്രീനിൽ കാണുന്നുള്ളു. ആന്റിനയുടെ തിരിച്ചിലിനനുസരിച്ച് സ്ക്രീലിൽ ഒരു സ്കാനിങ് ലൈററും തിരിയുന്നു. അത് ഒരു ദിശയിലുള്ള വിമാനത്തെ മാത്രം ഒരു സമയം കാണിച്ചുതരുന്നു. അപ്പോഴും മറ്റു വിമാനങ്ങൾ ആകാശത്തുതന്നെയുണ്ട്.

ഈ പ്രപഞ്ചവും ഒരു റഡാറിന്റെ സ്ക്രീൻ പോലെയാണ്. സംഭവിച്ചു കഴിഞ്ഞ ഒരു പ്രപഞ്ചത്തിലെ സ്കാനിങ് രേഖയാണ് സമയം സംഭവിച്ചു കഴിഞ്ഞു പരന്നു കിടക്കുന്ന പ്രപഞ്ചത്തെ സമയമാകുന്ന രേഖ സ്കാൻ ചെയ്യുമ്പോൾ ഏതേതു സംഭവസ്ഥലത്താണെത്തിയതെങ്കിൽ അതായിരിക്കും വർത്തമാനകാലം. അതിനു മുൻപുള്ളതും അതിനുശേഷമുള്ളതുമായ കാര്യങ്ങളും സംഭവങ്ങളും നിരന്നു കിടക്കുന്നത് വിഭാവനം ചെയ്യാൻ നമുക്ക് കഴിയണം.

പ്രപഞ്ചത്തെ ഭൗതികമായൊരു സമതലത്തിലോ ത്രിമാനത്തിലോ കാണുവാൻ എളുപ്പമാണ്. ഒരു മാപ്പിൽ നമുക്കതു ചെയ്യാവുന്നതേയുള്ളൂ. നക്ഷത്രങ്ങൾ, ഗാലക്സികൾ, നക്ഷത്രപടലങ്ങൾ മുതലായവ ഇന്ന സ്ഥലത്താണെന്ന് നമുക്കറിയാം. അത് കൂട്ടിച്ചേർത്ത് ഒരു ത്രിമാന മാപ്പുണ്ടാക്കുക എളുപ്പമാണ്. പക്ഷേ, സംഭവിച്ചു കഴിഞ്ഞ പ്രപഞ്ചത്തെ ഒരു സമതലത്തിലോ ത്രിമാന തലത്തിലോ തളച്ചിടുക എന്നത് വിഷമംപിടിച്ച കാര്യമാണ്. നമുക്ക് വേറെയും രണ്ടു തലങ്ങൾ വേണ്ടിവരും. അതായത് സമയവും ചലനവും. നമ്മുടെ ഭാവനയെ നയിക്കാൻ നമുക്ക് വോറൊരുദാഹരണം തേടേണ്ടിവരും.

കാർട്ടൂൺ ചിത്രങ്ങളുണ്ടാക്കാനുപയോഗിക്കുന്ന ടെക്നിക് ആലോചിച്ചു നോക്കൂ. ഒരാളുടെ ചെറിയൊരു ചലനംകൂടി കാണിക്കാൻ നിരവധി ചിത്രങ്ങൾ വരയ്ക്കേണ്ടിവരും. ഒരു കപ്പ് മേശമേൽ നിന്നെടുത്ത് ചുണ്ടോടടുപ്പിക്കുന്നതിന് ഇരുപതോ മുപ്പതോ ഫ്രെയിമുകൾ വേണ്ടിവരും. ഇപ്പോൾ കംപ്യൂട്ടർ ഗ്രാഫിക്കൊണ്ട് ഈ പണി കുറച്ച് എളുപ്പമാക്കിയിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ഇത് ഒരു വിഷമം പിടിച്ച പണിതന്നെയാണ്. കാൽമണിക്കൂർനേരം ഓടുന്ന ഒരു കാർട്ടൂൺ ചലച്ചിത്രം ഉണ്ടാക്കാൻ എത്രയോ ദിവസങ്ങളുടെയോ മാസങ്ങളുടെയോ അദ്ധ്വാനവും പണച്ചെലവുമുണ്ട്. എന്നിട്ട് കിട്ടുന്നതോ, ഒരു ചെറിയ സ്ക്രീനിൽ (അല്ലെങ്കിൽ ഫ്രെയിമിൽ) നടക്കുന്ന കാര്യങ്ങൾ മാത്രം. അപ്പോൾ ബൃഹത്തായ ഈ ദൃശ്യപ്രപഞ്ചം മുഴുവൻ ഒരു കാർട്ടൂൺ ചിത്രമായി കാണാനും അതിലെ പരമാണു തൊട്ട് കൂററൻ ഗാലക്സികൾ വരെയുള്ള വസ്തുക്കളുടെ കോടാനുകോടി യുഗങ്ങളിലെ ചലനവികാസങ്ങളെ ഒരു പഞ്ചമാനനക്ഷത്രത്തിൽ കൊണ്ടുവരാനും നല്ല ഭാവന തന്നെ വേണം. ഒരിക്കൽ സങ്കല്പിക്കാൻ കഴിഞ്ഞാൽ ഞാൻ പറയുന്നത് മനസ്സിലാക്കാൻ വിഷമം ഉണ്ടാവില്ല.

നിങ്ങളുടെ അടുത്ത ചോദ്യം ഇതായിരിക്കും: ഈ ദൃശ്യപ്രപഞ്ചം മുഴുവനും സംഭവിച്ചു കഴിഞ്ഞു എന്നല്ലെ പറയുന്നത്. അപ്പോൾ നമുക്ക് ഭാവിയിലേക്ക് പോയി സംഭവിച്ച കഴിഞ്ഞ കാര്യങ്ങൾ, ഉദാഹര

ണമായി നമ്മുടെ തന്നെ മരണം, കാണാൻ പറ്റില്ലെ?

പറ്റില്ലെന്നാണ് ഉത്തരം. നമ്മൾ വർത്തമാനത്തിന്റെ, സമയത്തിന്റെ തടവുകാരാണ്. സമയം വരച്ചിടുന്ന ഋജുരേഖയ്ക്കപ്പുറത്തും ഇപ്പുറത്തും പോകാൻ നമ്മൾ അപ്രാപ്തരാകുന്നു. സമയത്തിലൂടെ ഭൗതികമായ യാത്ര അസാദ്ധ്യമാണ്. ഭൗതികമായ പ്രകൃതി നിയമങ്ങളെ മറികടന്നുവേണം നമ്മുടെ ഭൗതിക ശരീരം സമയത്തിന്റെ ഒരു തട്ടിൽനിന്ന് മറ്റൊരു തട്ടിലേക്ക് എത്തിക്കാൻ. സമയത്തെത്തന്നെ തകിടം മറിക്കാതെ അതു കഴിയില്ല നാം അങ്ങനെയൊരു സംരംഭത്തിന് എന്നെങ്കിലും പ്രാപ്തരാവുമോ എന്ന് തോന്നുന്നില്ല. വേറൊരു കാര്യം ചെയ്യാൻ കഴിയും. ഭൗതികമല്ലാത്ത ഒന്നാണല്ലോ മനസ്സ്. അതിനെ പരിശീലിപ്പിച്ച് (അതീന്ദ്രീയ ധ്യാനമെന്നൊക്കെപ്പറയാം) നമുക്ക് ഭൂതത്തിലേക്കും ഭാവിയിലേക്കും എത്തിനോക്കാൻ ശ്രമിക്കാം. മനസ്സ് ഭൗതികമല്ലെന്ന ഊഹത്തിലാണ് ഇതു പറയുന്നത്. ഇനി മനസ്സും തലച്ചോറിലെ ഏതാനും അമ്ലങ്ങളുടേയും ഗ്രന്ഥിസ്രാവങ്ങളുടെയും രാസപ്രവർത്തനത്തിന്റെ ഫലമാണ് എന്ന് കണ്ടുപിടിച്ചാൽ ആ ആശയവും ഉപേക്ഷിക്കാം.

വേറെ ഒരു ചോദ്യം ഉയർന്നുവരാം. ഭൂതകാലത്തിൽ കഴിഞ്ഞുപോയ കാര്യങ്ങൾ നമുക്ക് ഓർമയുണ്ട്. അതുപോലെ ഭാവിയിൽ കഴിഞ്ഞുപോയ' സംഭവങ്ങൾ എന്താണ് നമ്മുടെ 'ഓർമ'യിൽ വരാത്തത്? ഉത്തരം വളരെ ലഘുവാണ്. സമയമാകുന്ന സ്കാനിംഗ്‌രേഖ കടന്നുപോയത് നമ്മൾ പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങൾകൊണ്ട് അറിഞ്ഞു കഴിഞ്ഞതാണ്. അതു നാം ഭൗതികമായി അനുഭവിച്ചിട്ടുള്ളതുമാണ്; അല്ലെങ്കിൽ നമ്മുടെ തലച്ചോറിൽ രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളതാണ്. മറിച്ച് ഭാവിയിൽ 'നടന്ന' കാര്യങ്ങൾ നാം അനുഭവിക്കാൻ കിടക്കുന്നതേയുള്ളു. അനുഭവം എന്ന് ഞാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്, സമയം ദൃശ്യലോകത്തിന്റെ പഞ്ചമാനക്ഷേത്രത്തിൽ എവിടെ എന്നുവച്ചാൽ ഒരു സെക്കന്റിന്റെ ചെറിയൊരംശം എത്തി നിൽക്കുമ്പോൾ ആ നിമിഷത്തിൽ അവിടെ സംഭവിക്കുന്ന കാര്യങ്ങൾ നമ്മുടെ പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങൾ രേഖപ്പെടുത്തുന്നത്. പിന്നെ സെക്കന്റിന്റെ അടുത്ത അംശത്തിൽ സംഭവിക്കുന്നത്. ഈ സംഭവങ്ങളുടെ അനുസ്യൂതമായ പരമ്പരകൾ നമ്മുടെ പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങളിൽ തട്ടി നമ്മുടെ ബോധമനസ്സിൽ ഉണ്ടാക്കുന്ന അനുരണനമാണ് അനുഭവം എന്നു പറയുന്നത്. സമയത്തിന്റെ സ്കാനിംഗ് രേഖയും അനുഭവങ്ങളെപ്പറ്റി നമുക്കുണ്ടാകുന്ന ബോധവും. അതായത് സംഭവിക്കുന്നു എന്ന ബോധം, ഒരേ തലത്തിലാണ്. അതിനു മാറ്റം ഉണ്ടാകാൻ വയ്യ.

വേറൊരുദാഹരണത്തിലൂടെ ഇത് കുറേക്കൂടി വ്യക്തമാക്കാം. ഒരു ചെറിയ കാർഡ്ബോർഡ് എടുക്കുക. 6 ഇഞ്ച് നീളം 4 ഇഞ്ച് വീതി വലുപ്പം മതി. അതിൽ ഇരുമ്പുപൊടി ഏകദേശം സമമായി പരന്നുകിടക്കുന്ന മാതിരി വിതറുക. 4 ഇഞ്ച് നീളമുള്ള ഒരു കാന്തം കാർഡ്ബോർഡിന്റെ അടിയിൽക്കൂടി ഇടതുവശത്തുനിന്നും വലതുവശത്തേക്ക് സാവധാനത്തിൽ നീക്കുക. കാന്തം നീക്കുന്നതിനനുസരിച്ച് കാർഡ്ബോർഡിനു മീതെ ഇരുമ്പുപൊടികൾ ഉണർന്നെഴുന്നേൽക്കുകയും വീണ്ടും വീണുറങ്ങുകയും ചെയ്യുന്നു. കാന്തത്തെ നാം സമയത്തിന്റെ സ്കാനിങ് രേഖ അല്ലെങ്കിൽ വർത്തമാനകാലം എന്നുപറയാം. കാന്തം കടന്നുപോയ സ്ഥലത്തുള്ള ഇരുമ്പുപൊടി വീണുറങ്ങുകയാണെങ്കിലും താൽക്കാലികമായി നേരിയ തോതിൽ കാന്തവൽക്കരിച്ചതായി കാണാം. മറിച്ച് കാന്തം പ്രവേശിച്ചിട്ടില്ലാത്തിടത്തെ പൊടി കാന്തവൽക്കരിച്ചിട്ടില്ല. ഇത് നമ്മുടെ വിഷയത്തിന് പറ്റിയ ഉദാഹരണമാണ്. കാർഡ്ബോർഡിൽ പരന്നുകിടക്കുന്നത് സംഭവിച്ചു കഴിഞ്ഞ ദൃശ്യപ്രപഞ്ചമാണ്. കാന്തം അതിലൂടെ കടന്നുപോകുന്ന സമയത്തിന്റെ സ്കാനിങ് രേഖയും. ഇരുമ്പുപൊടിയുടെ താൽക്കാലിക കാന്തവൽക്കരണം നമ്മുടെ ഓർമയായി വ്യാഖ്യാനിക്കാം. സമയമാകുന്ന രേഖ പ്രപഞ്ചത്തിലൂടെ കടന്നുപോകുമ്പോൾ 'കാന്തവൽക്കരണ'ത്തിന് തുല്യമായ എന്തോ സംഭവിക്കുന്നുണ്ട്. അതാണ് കഴിഞ്ഞുപോയെന്ന് നാം കരുതുന്ന കാര്യങ്ങൾ നമുക്ക് 'ഓർമ'യുണ്ടാകുകയും സമയരേഖ പ്രവേശിച്ചിട്ടില്ലാത്ത തലത്തിൽ കാര്യങ്ങൾ സംഭവിച്ചു കഴിഞ്ഞതാണെങ്കിലും നമ്മുടെ ഓർമയിൽ പെടാത്തതും. കഴിഞ്ഞ കാലത്തെപ്പററിയുള്ള ഓർമയും താൽക്കാലികമാണ്. (ഇരുമ്പുപൊടിയുടെ താൽക്കാലിക കാന്തവൽക്കരണം പോലെ) ഏതാനും കോടാനുകോടി യുഗങ്ങൾക്കുശേഷം സമയരേഖ വീണ്ടും നമ്മുടെ കാലത്തെത്തുമ്പോഴേയ്ക്കും ഈ ഓർമകളൊന്നും നമ്മുടെ മനസ്സിൽ അവശേഷിക്കില്ല. ജീവിതം നാം ആദ്യമായി അനുഭവിക്കുന്ന പ്രതീതിയുണ്ടാവുകയും ചെ